

STENOMUSEEN 55

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER – OKTOBER 2011

Kære krop, svære krop

Med udstillingen om kropskultur får Steno Museet sin første nye basisudstilling siden museets åbning i 1994.

De første kulturhistoriske museer blev skabt ud fra et ønske om at oplyse borgeren om sit lands historie. I dag skal museer ikke bare oplyse, men også have fin-

geren på samfundspulsen og afspejle, hvad der rører sig i samfundet. Med udstillingen *Kære krop, svære krop* har vi valgt et emne, som vi mener er meget aktuelt og vedkommende.

Vi lever i en tid, som nogle kalder kropsfikseret, selv om menneskekroppen vel har været en vigtig kulturel ingrediens i flere generatio-

ner. Der er dog ingen tvivl om, at kroppen spiller en stor rolle for de unge – og et af argumenterne for at lave udstillingen var og er stadig, at hver tiende ung har det svært med sin krop. Måske et symptom på, at kroppen fylder rigtig meget i de unges bevidsthed? Vores ambition er at skabe en refleksion hos de

Fortsættes side 7.

Den første visualisering af udstillingsrummet i 1:50. Bagest ses "omklædningsrummet", og i midten ses "loungemøblet", hvor arkitekterne har ladet sig inspirere af kroppens organer. Til venstre ses det lille "supermarked". Foto: Kristian Frost.

STENOMUSEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 3 gange årligt. Det sendes til foreningens medlemmer, men kan frit hentes af alle i museets foyer. Stof kan sendes til Steno Museet.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen, ansv.

kes@kes.dk

Aase Roland Jacobsen

aase.jacobsen@si.au.dk

Hanne Tegllhus

hanne.tegllhus@si.au.dk

Hans Buhl

hans.buhl@si.au.dk

Layout:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Clemenstrykkeriet, 8382 Hinnerup.

STENO MUSEET

Danmarks Videnskabshistoriske Museum

C.F. Møllers Allé 2, bygn. 1100
Universitetsparken, 8000 Aarhus C
Tlf: 8942 3975
E-mail: stenomuseet@si.au.dk
Web: www.stenomuseet.dk

Åbningstider: tirsdag-fredag kl. 9-16
lørdag-søndag kl. 11-16
mandag lukket

Til Steno Museets Venner

Medlemsgave og kontingent

Steno Museets Venner har besluttet at udsende den nye bog *Ole Rømer-Observatoriet – forskning og folkeoplysning i 100 år* som foreningens boggave til alle medlemmer i 2012.

Men man behøver ikke at vente så længe med at få den! Så snart man har betalt sit kontingent for 2012, kan man få bogen udleveret på museet mod forevisning af dokumentation for betalingen. De medlemmer, som ikke har afhentet bogen inden årets udgang, vil få den tilsendt i januar 2012 sammen med medlemskortet og *Stenomusen* 56.

Under alle omstændigheder vil vi bede om, at man betaler sit kontingent for 2012 senest den 10. januar 2012.

Man kan benytte bankreg. nr. 1551 konto 0001457624.

Kontingenter 2012

- Personligt medlemskab, 170 kr.
- Ægtepar/samlevende, 250 kr.
- Personligt, livsvarigt medlemskab 2000 kr.
- Institutionsmedlemskab, årligt mindst 200 kr.

Vibeke Reinhardt, kasserer

Forskning og folkeoplysning

I anledning af Ole Rømer-Observatoriets 100 års jubilæum den 15. oktober 2011 udgiver Steno Museets Venner en bog, som for første gang giver en samlet fremstilling af observatoriets historie.

Ole Rømer-Observatoriet havde en ganske turbulent start, hvilket den mangeårige observator ved stedet, Axel V. Nielsen, skrev en spændende og informativ artikel om i forbindelse med observatoriets 50 års dag. Bogens første kapitel er et genoptryk af denne beretning, som længe har været umulig at opdrive.

Axel V. Nielsens artikel omfatter imidlertid kun tiden indtil 1916, hvor observatoriets grundlægger og første direktør døde. Måske har Nielsen følt, at han selv var for involveret i den senere historie til, at han kunne skrive den.

Den begrænsning har museumsinspektør Hans Buhl og planetarieleder Ole J. Knudsen, begge Steno Museet, ikke haft. I bogens to følgende kapitler fortæller de derfor de resterende 95 år af observatoriets brogede historie.

Det er bl.a. historien om en kommunal forskningsinstitution, som i 1956 blev en del af Aarhus Universitet, og derved blev udgangspunkt for den meget anerkendte astronomiske forskning, som foregår ved universitetet i dag. Men det er også historien om et sted, hvor både børn og voksne gennem et århundrede har fået styrket deres viden om og interesse for det fascinerende univers, vi er en del af.

I 1956 blev Ole Rømer-Observatoriet overdraget til Aarhus Universitet ved en ceremoni. Fra venstre ses rektor Willy Munck, rådmand Bernhardt Jensen og Axel V. Nielsen. Foto: Lokalhistorisk Samling, Aarhus.

Den rigt illustrerede bog er på 144 sider og koster 120 kr.

Fødselsdagsprogram

**FREDAG 14. OG
LØRDAG 15. oktober 2011**

**Gratis adgang.
Begrænset antal pladser**

Se mere på:

Stenomuseet.dk og

[Facebook.com/OleRomerObs](https://www.facebook.com/OleRomerObs)

100 ÅRS FØDSELSDAG på Ole Rømer-Observatoriet

Folkeuniversitetet i Århus

**Oplysninger: 8942 3975
Steno Museet**

**Observatoriets adresse:
Observatorievejen 1, Højbjerg**

100 års fødselsdag på Ole Rømer-Observatoriet

GRATIS ADGANG BEGGE DAGE

Fredag 14. oktober

- 18:00 Østjyske AmatørAstronomer indbyder til astrotræf for alle
Se på teleskoper inde og ude
- 19:00 Amatørastronomi i Danmark. v/Hans S. Nielsen
19:45 Astronomiske teleskoper. v/Kristian Jakobsen
20:30 Astrofoto. v/Anders Chr. Fasterholdt
21:15 Solen i H-alfa. v/Jørgen V. Enkelund

Derefter kaffe, te, spørgsmål og svar og snak om astronomiske emner,
og kl. 24 starter fødselsdagen

Lørdag 15. oktober

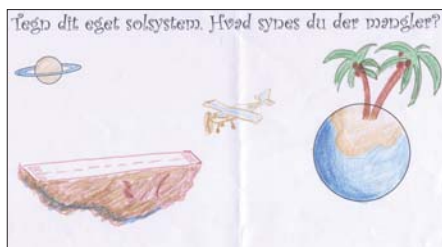
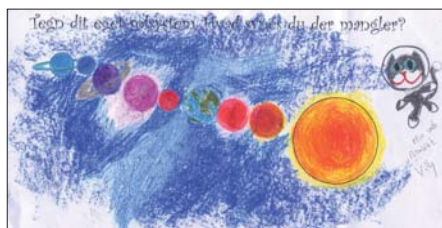
- 00:00 Fødselsdagen starter ved midnat. I klart vejr er der forevisning med
Ole Rømer-Observatoriets kikkerter. Ellers lukker vi indtil morgenkaffen
- 9:00 Morgenkaffe med rundstykker. Alle er velkomne
11:00 Motionsturen ad PLANETSTIEN starter. For både familier og løbere
Deltagelse: kr. 40. Familier kr. 100
12:00 Frokost. Du kan købe sandwich, pølsehorn, frugt, kage, kaffe og te
13:00 RYTME-RITA synger og leger astronomi med børnene
15:00 RYTME-RITA synger og leger astronomi med børnene
- 18:00 Bogen om Ole Rømer-Observatoriet præsenteres. v/Hans Buhl og
Ole J. Knudsen
19:00 Sommeren med Kappa Bootis og jagten på Jordens tvillinger med
Kepler-satellitten v/Hans Kjeldsen
20:00 SONG Et verdensomspændende teleskopprojekt med hjemsted i Århus
/v Frank Grundahl
21:00 Reception. Vi fejrer det første SONG-teleskop
22:00 Planck-satellitten ser tilbage til Big Bang, og har rødder i Århus
23:00 Aftenkaffe og fødselsdagssnak
24:00 100-årsdagen slutter. Tak for besøget

I klart vejr vil der være forevisning med observatoriets kikkerter hele aftenen

Ændringer i programmet kan forekomme. Følg med på stenomuseet.dk

Tegn dit eget solsystem

Mere end 200 børn deltog i museets tegnekonkurrence i sommeren 2011. Temaet i tegnekonkurrencen var solsystemet under opfordringen: Tegn dit eget solsystem. Hvad synes du, der mangler?

Tegningerne var meget opfindsomme, så det var ekstra svært at finde vinderne. Efter lange og mange overvejelser fandt vi alligevel de 4 tegninger, som udmærkede sig ved at være særligt interessante og kreative.

Emma på 7 år har tegnet et kik ud i det blå-grønne rum med lysende stjerner på himlen og ligeledes lysende ringe om flere planeter. Desuden er der en smuk rød vulkan i forgrunden – med rødgldende lava, der løber ned ad siderne.

Freddie på 9 år har tegnet hele solsystemet. Planeterne ligger som perler på en snor med den dyblå himmel som baggrund. Der er også en lysende sol, en blå og grøn jord (som nummer 3 fra Solen) og ikke mindst "Min søde rumkat Villy" på spacewalk – naturligvis iført rumhjelme.

Thea på 10 år har tegnet en engel, der siger "Hov". Tegningen hedder nemlig "Når en engel flyver for langt op", og denne engel er da også fløjet helt op til Månen, hvorpå der i øvrig er en hund i snor og en astronaut. Englen er også fløjet op til "Pink Planet", en spændende lyserød planet med lilla ring.

Sidst, men ikke mindst, har Magnus på 10 år tegnet en propelflyvemaskine, der er ved at lande på et stykke fritsvævende landingsbane! Samtidig kan man på en "øde-ø-planet" se både land- og vandområde med to grønne palmer med kokosnødder. Perspektivet er vældig spændende.

Tillykke til Emma, Freddie, Thea og Magnus. Også tak til alle andre kreative børn, der har tegnet flotte og tankevækkende tegninger af solsystemet – her på Jorden, i Europa, i Danmark, i Aarhus, på Steno Museet, i tegnehjørnet.

Aase Roland Jacobsen
og Mary-Ann Kromann-Andersen

Kære krop, svære krop

Fortsat fra forsiden.

unge omkring deres krop og det samfund, som præger dem. Om det er lykkedes, er vi spændte på, men vi har forsøgt at spille på alle strenge for at skabe en unik udstilling.

De unges holdninger

Udstillingen begynder i et dunkelt rum, hvor ord fra den 14-årige "Christina" dukker op på væggen: "Hvad tænker andre om mig?" Og: "Hvem skal jeg rette mig efter?", spørger hun. Derefter ledes man ind i en mørk sluse med spejle og spørgsmål på væggen, som f.eks. "Hvem bestemmer over din krop?"

I udstillingens midte er et rekreativt loungeområde, som leder ud til hvert af de fem udstillingsafsnit, hvor en kort film tager fat i problematikker fra de unges hverdag. F.eks. lægger en scene fra et omklædningsrum op til spørgsmålet: "Hvordan har du det med at bade med andre efter idræt?". Den unge kan svare "Det er okay" eller "Det er ikke okay", hvorefter en resultatside viser, hvad de andre gæster har svaret. I andre film spørges der ind til de unges madvaner, og om de er påvirket af flotte kroppe i blade, på film og i tv. Pointen er her at få de unges erfaringer, holdninger og følelser i spil og lade dem se, hvad andre unge har svaret.

Vi har lagt stor vægt på, at de unge i *Kære krop, svære krop* skal konfronteres med dilemmaer og forholde sig aktivt til deres krop og kropskultur, fordi erkendelse og oplevelse i museumsrummet befordres ved at indtage de besøgende.

Udstillingen viser kvindeskulpturer og skønhedsidealener gennem tiderne. De illustreres bl.a. af en fuldvoksen barbieskulptur og en forstørret kopi af den 11 cm høje Venus fra Willendorf fra forhistorisk tid.

Illusioner

I udstillingsrummet er der flere rumlige "illusioner". I "supermarkedet" mødes gæsten af fødevareremballager fra gulv til loft. De illustrerer den eksplosive vækst i portionsstørrelsen, kaldet supersize, som nåede Danmark i 1980'erne. Samme sted udstilles også de sidste 30 års lightprodukter, som

så dagens lys med Minarine og den første letmælk i 1970'erne. Supersize opfattes af nogle som en af årsagerne til den såkaldte "fedmeepidemi", mens de sidste årtiers eksplosion i antallet af lighthprodukter tolkes som et symptom på selvsamme epidemi – populært kaldet fedtforskrækkelse.

Man kan også gå ind i "omklædningsrummet" og møde nøgne mennesker – på krops-

store fotografier forstås – og blive klogere på forskellige syn på nøgenhed i rummets omklædningssskabe.

En af vores bevæggrunde for at lave et omklædningsrum er, at mange unge i dag synes, at det er grænseoverskridende at bade med andre. Derfor er det ikke alle, der bader efter idræt i skolen. Tidligere tiders "kæft, trit og retning" efter gymnastik, hvor alle skulle bade, er blevet afløst af en individualisme og blufærdighed, som er tankevækkende, fordi de selvsamme unge er omgivet af en kropskultur på tv og internet, som dyrker og udstiller den nøgne krop i et omfang, som ikke fandtes tidligere.

I "omklædningsrummet" vises korte film med unge, som fortæller om deres oplevelser af at være i et omklædningsrum. "Omkleedningsrummet" bliver således til en fysisk ramme for, at unge kan udveksle tanker og følelser omkring det at være ung, følsom og på vej til at blive voksen, ligesom rummet bliver en metafor for et sted, hvor man "klæder sig af" og sætter nøgenhed i perspektiv.

Studerende byder ind

Filmene i omklædningsrummet er lavet af to antropologistuderende, som over nogle måneder mødtes med en 7. klasse fra en folkeskole og fik de unge til at åbne sig omkring deres forhold til omklædningsrum og dét at bade med andre.

Disse mindre feltstudier, som bringer de unges egne stemmer ind i udstillingen, er lykkedes pga. et frugtbart samarbejde med en gruppe antropologistuderende. I afsnittet "Den spisende krop" kan man høre interviews med unge og ældre om deres madpakkevaner, mens afsnittet om "Kroppen i brug"

En himmel af hverdagsteknologi skal vise, hvordan meget muskelarbejde i de sidste 100 år er erstattet af mekanik og motorer. Her forsøger Niels, Allan og Rosan Bosch at finde den rette placering af en gammel dags græsslåmaskine. Foto: Morten A. Skydsgaard.

viser film om utraditionelle sportsgrene såsom roller-derby, crossfit, redskabsgymnastik og hiphop.

Forskningsformidling

Det er ikke blot prisværdigt, men også vigtigt, at museer inddrager frontforskere i deres formidling. Desværre er der flere eksempler på, at den direkte præsentation af forskere fungerer dårligt, fordi formidlingen ikke er tilpasset museumsrummets krav om en visuelt velfungerende formidling. Den skal række ud over, hvad man kan se på en skærm derhjemme i sofaen. I udstillingen har vi ladet fire forskere svare på fire udbredte fordomme om overvægt, f.eks. "Man er overvægtig, fordi man er madglad og doven!". Svaret udløses ved, at gæsten trykker på en buzzknap, hvorefter forskeren dukker op i fuld figur og formidler emnet med en kort replik, som maksimalt varer to minutter. I filmen indgår også en væsentlig genstand, f.eks. en overvægtig mus, som er udstillet i afsnittet. Vi håber, at vi har fundet en god opskrift på forskningsformidling i museumsrummet.

For at lave forskerfilmene måtte vi opbygge et mindre filmstudie hos de forskere, som boede uden for Aarhus. Her fra optagelserne med professor Bente Klarlund Pedersen. Foto: Dagny Kristjánsdóttir.

Et mangeartet museumsrum

Udstillingsrummet er skabt i samarbejde med kunstner og designer Rosan Bosch, som bl.a. har været med til at lave det prisbelønnede Hjørring Bibliotek. Det er ikke uden en vis bekymring, at man afsætter knap 15% af udstillingsbudgettet til en samarbejdspartner, hvis opgave det er tegne streger på et papir. Men her nogle uger før deadline kan vi godt sige, at vi har haft et frugtbart samarbejde med Rosan Bosch og hendes medarbejdere. Vi bød

selv ind med flere idéer, bl.a. omklædningsrummet og supermarkedet, som blev indarbejdet i et overordnet udstillingsgreb, som dels udnytter rummets højde, men også skaber et spændende rum, hvor man får lyst til at gå på opdagelse.

Udstillingen *Kære krop, svære krop* knytter sig til bogen *Kend din kropspolitik*, som er blevet meget positivt modtaget af skoleverdenen. Vi håber, at udstillingen vil blive modtaget på samme måde.

Morten A. Skydsgaard

Glæd dig Aarhus – til de nye væksthuse

Der lægges an til en stjerneattraktion, når dørene i begyndelsen af 2013 slås op til de renoverede væksthuse med det avancerede nybyggede tropehus.

Aarhus får et nyt varemærke, der, tæt på Den Gamle By, Aros og måske et stort

nyt museum på den ledige Ceresgrund, vil bidrage til at øge interessen for Aarhus som en attraktiv og innovativ by.

Midt i processen

Allerede nu tegner Tropehusets hvide buer sig mod himlen som et kæmpenet,

der kun venter på at fyldes med sin grønne fangst. De “gamle” huse står tomme, men rusten er fjernet, mellemvis af varmerør langs tagene er fornyet, og den udskiftede jord venter kun på nye varmeledninger, så planterne i fremtiden kan holde rødderne lune.

I samtlige 4 timer, der var åbent hus, blev der fortalt om det kommende tropehus, hvis skelet ses tårne sig op over omgivelserne. Foto: Hanne Teghhus.

Hurra for de dygtige håndværkere

Mandag den 5. september blev der afholdt rejsegilde. Det udgjorde en milepæl i byggeriet, da det markerede afslutningen på buernes komplicerede konstruktion. Aarhus Universitets rektor, Lauritz B. Holm-Nielsen, der selv er biolog, talte om tropehuset som nyt ikon for den slags byggerier. Karen Skou fra Real Dania, som er hovedbidragyder til byggeriet, benyttede lejligheden til at fremhæve byggeriets dristige former. Projektets arkitekt, Tom Danielsen fra C. F. Møllers Tegnesteue, rettede især tak til de meget kompetente håndværkere, der med omhu og ekspertise sørger for, at arbejdet udføres og lykkes til alles store tilfredshed. Arkitekten lagde meget vægt på, at dagen var håndværkernes dag, og vi var da også vidner til de ritualer, der hører til ved sådan en begivenhed, såsom knusning af glas, palmegren, der gjorde det ud for krans i toppen af byggeriet og røde pølser. De mange fremmødte blev dog også trakteret med en lækker buffet, så alle fik et solidt måltid at fortsætte dagens dont på.

Ved rejsegildet talte rektor Lauritz B. Holm-Nielsen fra en kommende landskabelig bakke i det gamle væksthuse. Foto: Hanne Tegllhus.

Byggeriet er for alle – kom og se for dig selv

Søndag den 11. september var der inviteret til “åbent hus” i Væksthuse. Omkring 700 personer fandt vej til byggeriet, hvor de fik lejlighed til at tale med flere af de ansatte, både fra Væksthuse og fra Steno Museet. Alle besøgende gav udtryk for, hvor meget de ser frem til igen at kunne benytte Væksthuse,

og de glæder sig til udvidet åbningstid i huse, mulighed for at kunne nyde en kop kaffe i den kommende café og til fortsat gratis adgang til alle herlighederne.

Der er planlagt et nyt “åbent hus” arrangement i foråret 2012 og igen i sensommeren 2012. Arrangementet annonceres i dagspressen og på Steno Museets hjemmeside.

Hanne Tegllhus

Fra fredag 7. oktober

Kære krop, svære krop. Ny udstilling om unge og deres kropskultur. Se omtale på forsiden og i *Stenomusen* 51 og 52.

Onsdag 12. oktober kl. 20 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Queen i udvalg.* CD-koncert under stjernerne. Fuldmånecafé kl. 19.30-22.

Fredag 14. oktober til lørdag 15. oktober

Fejring af Ole Rømer-Observatoriets 100 års fødselsdag. Se program side 4-5.

Lørdag 15. oktober til søndag 23. oktober

Efterårsferie 2011 på Steno Museet.

Efterårsferie 2011 på STENO MUSEET
LØRDAG 15. - SØNDAG 23. OKTOBER KL. 10-16

GRATIS ADGANG til 18 ÅR

Giv mig en sjov krop!

Mål din krop
Vej den. Prøv den. Hvad kan den?
Er din fod en fod lang?

Kom tæt på stjernerne i planetariet med levende fortællinger.
Alle dage kl. 11, 13 og 15.
Børn halv pris 15 kr.

Læg med eksperimenter.
Her kan du lave forsøg med lys, lyd og meget mere.

Hver dag kl. 12 og 14 viser kemi- eller fysikshow ting om kroppen, du ikke kunne drømme om!
Kan en prut andet end lugte?

I cafeen kan du nyde kage, frugt, sandwich og drikkevarer.

På Ole Rømer-Observatoriet ved Travbanen kan du se stjernehimlen "live". Gratis foresvisninger alle dage kl. 20.
Reservation på Steno Museet nødvendig.

Universitetsparken • C. F. Møllers Allé 2 • Aarhus C
8942 3975 • www.stenomuseet.dk

Onsdag 2. november kl. 19.30

Jydsk Medicinhistorisk Selskab. Foredrag ved professor dr. med. Hans Jørgen Kolmos: *Poker er løs – syfilis i evolutionens værksted.*

Torsdag 10. november kl. 20 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Vinterhimlen.* Om *Orion* og nogle af de andre stjernebilleder. Musik under stjernerne. Fuldmånecafé kl. 19.30-22.

Onsdag 7. december kl. 19.00

Jydsk Medicinhistorisk Selskab. Foredrag ved postdoc, ph.d. Jesper V. Kragh: *Det hvide snit.*

Lørdag 10. december kl. 20 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *Julestjernen.* Hvad var det, de så på himlen dengang for 2011 år siden? Fuldmånecafé kl. 19.30-22.

Lørdag 24. december til mandag 2. januar

Steno Museet holder julelukket.

Mandag 9. januar 2012 kl. 20 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariet: *John Lennon: "Legend"*. CD-koncert under stjernerne. Fuldmånecafé kl. 19.30-22.